

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE TARIMINDA RİSK YÖNETİM PROGRAMLARI

Tanfer DİNLER •

Tarım; insan ve hayvan beslenmesindeki öneminin yanı sıra, diğer sektörler içerisinde doğal, ekonomik, sosyal, siyasal, teknolojik ve kişisel risklerden en çok etkilenen sektördür. Bu nedenle gelişmiş ülkeler yıllardır uyguladıkları tarımda tam korumacılık politikalarını “Tarımda Risk Yönetim Programları” ile uygulamaya koyarak, tarım sektörünü sayılan riskler karşısında sürekli ve çok yönlü desteklemektedirler.

AB bütçesinin yarısı tarıma yönelik desteklere ayrılarak, tarımın ne pahasına olursa olsun, “korunacak sektör” olduğu ortaya konmuştur. Risk yönetim programlarında korumacılık esas olmakla beraber, tereyağ tepeleri ve süt gölleri olan bu ülkelerde üretim fazlalığı olduğu için üretim değil, depolama, satış ve özellikle ihracat korumacılığı ağırlıklıdır.

AB ülkelerinde sürdürülebilirlik hedeflendiği için bu programlarda gıda güvenliği, sağlıklı bir çevre ve risk transferi şeklinde belirlenen bu üç ana prensipten ödün verilmemektedir.

Bu sempozyumda AB'nin tarımda ekonomik risk yönetimleri ve bu konudaki destekleri detaylı bir şekilde, konu uzmanları tarafından anlatılmaktadır. Ben de, özellikle tarımsal üretime ve ülke ekonomisine önemli zararlar veren doğal afetlerin değerlendirmesine ilişkin bilgileri “Tarımda Doğal Risklerin Yönetimi” ana başlığı altında vermeye çalışacağım.

Dünyamız, Tarım, Doğal Riskler ve Yönetimi

• Tarım Sigortaları Vakfı Genel Müdürü

Dünyada son yıllarda hissedilen küresel ısınma ve sera etkisi sonucu meteorolojik karakterli doğal afetlerin sayı ve şiddetlerinde önemli artışlar olduğu gözlenmektedir. Kuraklık; en büyük risktir. Dünyada ilk savaşların su için yapıldığı düşünüldüğünde, Yıldız Savaşları'nın da su yüzünden çıkma olasılığı son derece yüksektir. Susuzluğun meydana getirdiği kuraklığın, önlem alınmadığında medeniyetlerin sonu olacak bir felaketin ta kendisi olduğu bilinmelidir.

Kuraklığın ikiz kardeşi olan sel, ardından fırtınalar, kasırgalar, don, dolu gibi riskler ve bunların dünyamıza verdikleri zararlar gün geçtikçe artmaktadır. Farklı ülkelerde, farklı doğal risklerin etkisi ile oluşan büyük maddi kayıplar Dünya Ekonomisi'ni de büyük ölçüde tehdit etmektedir.

Geçen yüzyıla oranla meteorolojik karakterli doğal riskler yüzyılımızda çok daha önem kazanmıştır. Tüm sektörler doğal risklere karşı savaşta başarılı olabilmek için her türlü çabayı sarf etmekte, bu konudaki araştırmalara büyük yatırım yapmakta ve çok pahalı teknolojileri kullanmaktan çekinmemektedirler.

Bütün sektörlere baktığımızda, meteorolojik karakterli doğal afetlerin etkilerinde tarım sektörünün çok özel bir konumu ve önemi olduğunu görüyoruz. İklim koşullarından ve meteorolojik doğal afetlerden en çok etkilenmekte olan tarım sektörü "üstü açık fabrika" olarak tanımlanmaktadır.

Tarımın dünya nüfusunun beslenmesindeki rolünü etkili bir şekilde başarması; tarımsal üretimi tehdit eden dolu, don, sel, kuraklık, fırtına gibi meteorolojik karakterli doğal risklerin yönetimiyle doğrudan ilişkilidir. "Tarımda Doğal Risklerin Yönetimi" ana başlığı altında yer alan "teknik koruma önlemleri" ve "risk transferi programları" çerçevesinde doğal riskler önlenmektedir.

Tarımda doğal risklerin yönetiminde öncelik; teknik koruma önlemlerindedir ve tarımsal meteoroloji konusunda yapılan çalışmalarla kullanılan erken uyarı sistemleri tarımda doğal afetlerin vereceği büyük maddi ve ekonomik zararları minimize etmekte kullanılmaktadır. Ülkeler, doğal risklerin etkilerini, daha onlar felaket haline gelmeden teknik önlemlerini alarak, önemli ölçüde azaltmaktadırlar.

Kuraklık riski karşısında minimum su harcayan sulama sistemlerinin kullanımı, az su tüketen bitki desenine ve bodur meyveciliğe yönelme bunlardan birkaçıdır. Ayrıca don riskine karşı ısıtma ve yağmurlama sistemleri, dolu ve fırtınaya karşı koruma örtüleri ve ağları, dolu ön uyarı sistemleri ve buna bağlı olarak roket atışları ile dolunun yağmura dönüştürülmesi gibi bir dizi teknik önlem tarımda bitkisel üretimi doğal risklerden korumak amacıyla kullanılmaktadır.

Bunların yanı sıra biyoteknolojinin eseri olan, don, dolu ve fırtınaya dayanıklı bitki çeşitlerinin geliştirilmesi şeklindeki kültürel önlemler de risk yönetim teknikleri içinde uygulamaya dönük çalışmalardır. Teknik koruma önlemlerine sahip olan üretimin, riskleri daha ekonomik olarak transfer edilmektedir. Dolayısıyla ile gelişen tarım teknolojisi sigortanın gelişmesinde de en önemli etkenlerden biri olmaktadır. Teknik koruma önlemleri alınabildiği ölçüde sigorta prim fiyatları da ucuzlamakta, bu da daha yaygın bir sigorta ve güvence sistemini oluşturmaktadır.

“Tarım Sigortası” olarak tanımlanan risk transferi programları çerçevesinde yürütülen çalışmalar sonucunda “doğa” olayları büyük ölçüde “afet” olmaktan çıkarılmaktadır. Her türlü risk, çiftçinin, Devlet’in ve ülke ekonomisinin üzerinden alınıp, sigorta sistemlerine transfer edilmektedir.

Dünya genelinde, tarım ürünleri öncelikle dolu riskine karşı sigorta edilmeye başlamış, gelişmeye bağlı olarak don, sel, kuraklık, fırtına, yangın gibi riskler de sigorta kapsamına alınmışlardır.

Dolu riski farklı alanlarda ve ürünlerde bölgesel olarak zararlara neden olduğu için ürünler dolu riskine karşı sigorta şirketleri tarafından sigorta edilebilmektedirler. Ancak kuraklık,sel,don gibi riskler,dolu riskine benzemezler. Bu riskler; aynı anda geniş alanlardaki tarım ürünlerine çok büyük zararlar verdiği için çiftçinin ödeyeceği sigorta primi yüksek olmakta, çiftçi bu primi kendi başına ödeyip sigorta yaptıramamaktadır. Devlet, çiftçiye %50 oranlarına varan prim desteği vermesi halinde hem çiftçi primini ödeyebilmekte hem de Devlet katılımı olmadan bu riskleri tek başlarına üstlenemeyen sigorta şirketleri ve onları sigorta eden reasürans şirketleri de riski üstlenebilmektedirler.

Tarımda, gelişmiş ülkelerde Devlet “Tarımda Doğal Afet Sigortaları için çiftçinin ödediği primlerin yarısını ödeyerek”,çiftçinin sigorta yaptırmasını teşvik ederken, tarımdaki riski de tarımdaki ve devletin üzerindeki riski de transfer etmektedir.

Devlet; bir yandan artan meteorolojik karakterli doğal risklere karşı çiftçilerini ve üretimini korumakta, diğer taraftan kendisinin bile ödeyemeyeceği bir felaketle karşılaştığında, bunu ödeyebilecek bir sigorta güvencesi sağlamaktadır.

Tarım sigortaları özellikle ABD gibi sınırsız kaynakların kullanımında tereddüt etmeyen ülkelerde çok farklı bir uygulama şeklindedir. Öyle ki başlangıçta bitkisel üretime etkili doğal risklerin “ürünlerin verim ve kalitelerinde meydana getirdiği kayıpların karşılanması” söz konusu iken; günümüzde, ekonomik risklerin oluşturduğu “gelir kayıpları”nın da çiftçinin üzerinden alınarak sigorta sistemlerine transfer edildiği bilinmektedir. Dünya genelinde elde edilen 7 milyar USD tarım sigortaları priminin 3 milyar doları ABD ye ait olup bunun 1.8 milyar \$'ı devlet tarafından ödenen prim ve hasar desteğidir. Ayrıca Devlet'in sigorta şirketlerinin çiftçi için uyguladıkları tanıtım masraflarına katıldığı sigorta programları vardır.

AB uygulamalarına baktığımızda, geleneksel dolu sigortalarının yanı sıra diğer katasrofik özellikteki don, sel, kuraklık, fırtına gibi risklerinde sigorta edildiği ve bunların prim veya hasarlarına Devlet'in destek olduğu bilinmektedir. Her ülkenin tarımı ve sosyal yapısının etkili olduğu uygulamalarda bugün geline ortak nokta; primlerin %50 sinin devletçe desteklenmesi gerektiği yönündedir.

Bugün AB'nin üye ülkeleri arasındaki tarım politikaları arasında bile çok büyük farklılıklar olduğu düşünüldüğünde, tarım sigortaları konusunda da bunun varlığı hissedilmektedir. Mayıs 2002'de İspanyada toplanan birlik üyeleri hangi ortak noktalarda hareket edileceği konusunda önemli tespitler yapmışlardır. Daha sonra Haziran 2002 de Akdeniz Ülkeleri'nde tarım sigortaları uygulamaları tartışılmıştır. Özellikle bu ay Berlin' de yapılacak toplantıda tüm AB ülkelerinde Devlet'in Tarımda Doğal Afet Sigortaları'nın prim veya hasarına katkısının zorunlu olması yönünde bir karar çıkacağı beklentisi vardır. Avusturya, İspanya, İtalya, ve Fransa Devlet Destekli Doğal Afet Sigortaları'nı başarıyla uygulamaktadır. Almanya gibi dolu sigortalarında çok detayda sistemlerini kurmuş, uzun yıllardan beri sadece dolu sigortaları konusunda çalışan "dolu sigorta şirketlerinin" ve onların oluşturduğu bir altyapıya sahiptir. Ülkenin kısmen pilot olarak uyguladığı risklerin de sigorta edildiği ve Devlet'in desteğinin sağlandığı bir sistemin sağlanacağı bir sistemin kuruluşu çok zor olmayacaktır.

Çiftçimizin, öncelikle bitkisel ürünlerini ve çiftlik hayvanlarını giderek diğer mallarını ve canlarını güvence altına alacak, Türkiye için ülke koşullarına uygun sağlıklı bir tarım sigortaları sistemlerin kurulması yönündeki çalışmalar yıllardır sürdürülmektedir. AB kapısındaki bir ülke olmamız, yasaların çıkmasında ve Devlet desteğinin sağlanmasında bize önemli bir ivme kazandıracaktır.

AB'ye Giriş Sürecindeki Türkiye'de Tarımda Doğal Risklerin Transferine Yönelik Çalışmalar

Dünyada ve AB ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de kuraklık,don,sel dolu,fırtına gibi meteorolojik karakterli doğal afetler; çiftçinin malına ve canına önemli ölçüde zarar vermektedir.

Bu risklerin etkileri farklı ekolojik koşullara ve çok çeşitli tarım ürünleri potansiyeline sahip ülkemizde aynı anda ve değişik boyutlarda gözükmemektedir. Karadeniz’de çay; selden, Akdeniz’de turunçgiller, Malatya’daki kayısılar, Bursa’da ki şeftaliler, Manisa’da ki üzümler; dondan, İç Anadolu’da tahıllar; kuraklıktan etkilenirken, Trakya’da ayçiçeklerinin ve Çukurova’da pamukların; doludan aynı anda zarar gördüğünü biliyoruz.

Risklerin en üst noktaya çıktığı bu durum tarım sigortalarının öneminin daha iyi anlaşılmasını sağlasa da, çiftçinin gelir düzeyinin hızla düşmesi, tarım sigortaları için uzun yıllar bir Devlet politikasının oluşmamış olması, tarım ve sigorta sektörlerindeki bilgi ve ilgi eksikliği, tarım sigortalarının gelişmesini önleyen faktörlerin başında gelmektedir.

Bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de tarım sigortaları uygulamaları; bitkisel ürünlerin dolu riskine karşı sigortalanmasıyla başlamıştır. 1957 Şeker Sigorta’nın Dolu Sigortaları’nı, 1959 yılında da Başak Sigorta’nın Çiftlik Hayvanları Sigortaları’nın uygulamasını başlattığı bilinmektedir.

1987 yılında “Tarım sigortalarını tarımcılar yapmalıdır!” söylemiyle başlatılan çalışmalarda Tarım Sigortaları’nın çok yönlü geliştirilmesine yönelik hazırlanan “Türkiye için Tarım Sigortaları’nı Geliştirme Planı” (Tanfer Dinler-1987) çerçevesinde Tarım ve Sigorta Sektörü’nde Devlet, Çiftçi Birlikleri ve Sigorta Şirketleri üçgeninde planlı bir çalışma dönemi başlatılmıştır.

Planda, öncelikle mevcut dolu sigortalarının alt yapısının oluşturulması, yaygınlaştırılması ve daha sonra Devlet'in çiftçinin primlerini destekleyerek, kuraklık, sel ve don gibi risklerin de sigortalanabilmesini sağlayacak çalışmalar hedeflenmiştir.

1995 yılına gelindiğinde uygulanan programlara rağmen gelişmenin yeterli olmadığı görülmüş, gelişmeyi engelleyen faktörler, sorunlar ve çözüm yolları araştırılmıştır.

AB'ye giriş öncesinde Türkiye'de de ülke koşullarına uygun sistemlerin geliştirilerek Tarım Sigortaları'nın ortak bir akılla yürütülmesi amacıyla tarım sigortalarına gönül vermiş kişiler bir araya gelerek, Tarım Sigortaları Vakfı (TSV)'ni kurmuşlardır. Tarım sigortaları branşında faaliyet gösteren resmi ve özel sigorta şirketlerinin katılımıyla, çok yönlü çalışmalar başlatılmıştır. Tarım Sigortaları Vakfı tarafından öncelikle Dünya'daki tarım sigortaları uygulamaları tek tek incelenmiş, ancak Devlet,Çiftçi Birlikleri ve Sigorta Şirketleri'nin ortak akılla hareket ettiği Tarım Sigortaları Sistemleri'nin başarılı olduğu tespit edilmiştir.Türkiye koşullarına en uygun, en kapsamlı ve en başarılı tarım sigortasına sahip ülke olarak İspanya'nın tarım sigortaları modelini belirlemiştir. TSV İspanya'daki Tarım Sigortaları Havuzu'nu (Agroseguro) kendisine örnek alarak Türkiye'de Agronet Sistemi adı altında bir havuz modelinin kuruluşuna yönelik çalışmaları başlatmıştır.

İspanya uygulamasında; Tarım Sigortaları Havuzu bir sigorta şirketi değildir. Ancak sigorta şirketlerinin çiftçiden aldıkları primler havuzda toplanır, hasarlar da havuzdan ödenir. Hasarlar, havuza bağlı bağımsız eksperler tarafından aynı tekniklerle belirlenip, tüm şirketlerin hasar ödemeleri de çiftçilere havuz tarafından yapılır. Havuzda toplanan meteorolojik verilerin, sigorta primlerine esas olabilecek aktüeryal çalışmaları da havuz tarafından yürütülerek, aynı köyde aynı ürün için tüm çiftçilerin aynı primi ödemeleri sağlanır. Devlet'in Hazine ve Tarım Bakanlığı üzerinden havuza gönderdiği prim desteklerinin transfer edilmesinin yanı sıra reasürans temini de Tarım Sigortaları

Havuzu'nun görevleri içerisinde. Devlet, riske ortak olmakta ve sistemin çok yönlü kontrolünü sağlamaktadır.

İspanya modelindeki başarının temelinde şu unsurlar dikkati çekmektedir:

1.Yasal düzenleme ve teminat çeşitleri: Tarım ürünleri başlangıçta sadece dolu ve yangın riskine karşı sigorta edilirken, çıkarılan tarım sigortası yasası ile kuraklık,don,sel,fırtına gibi diğer risklerde sigorta teminatı içine alınmıştır.

2- Devlet desteği ve yasaya uygunluk: Sistemin sürdürülebilir olmasını sağlamak ve risk transferinde çiftçilerin risk maliyetlerini azaltabilmek için Devlet'in yeterli miktarda Devlet desteği sağlanmıştır.Bu sistem içerisinde devlet yasaya uygun olarak tam destek vermiş, yasadan hiçbir ödün vermemiştir.

3- Sigorta yaptırmayan çiftçilere Devlet yardımı yapılmaması: Doğal afetler sonucu zarar gören çiftçilere devletin hiçbir şekilde yardım etmeyeceği taahhüt edilerek sigorta teşvik edilmiş, çiftçi sigortaya yönlendirilmiş,sigortaya katkısının dışında çiftçinin devletten her türlü beklentisi ortadan kaldırılmıştır.

4- Çiftçi katılımı: Devlet yapılan çalışmalarda ve alınacak kararlarda Çiftçi Birlikleri'nin katılımını sağlamıştır. Böylece çiftçilerin ihtiyaçlarını karşılayacak yeni sigorta teminatlarının geliştirilmesi ve çiftçilerin büyük oranda sigortaya yönelmesinde etkili olmuştur.

5-Sistem koordinasyonu: Tarım sigortalarının geliştirilmesi için sistemde yer alan kurumlar farklı sektörlerde de olsa sağlıklı bir şekilde koordine edilerek yakın bir işbirliği sağlanmıştır.

6- Sigorta prensipleri: Sigorta uygulamalarında her türlü dış faktörlerden uzak, sadece teknik veri ve analizlere dayanan sigorta prensipleri esas alınmıştır.

7- Sisteme güven: Reasürörlerin sisteme olan güvenleri ve devletin risklere reasürans şeklindeki katılımı varlığı sistemin gelişmesinde önemli rol oynamıştır.

8- Aktüeryal çalışmalar: Ülke genelinden toplanan risk ve ürünlere ait istatistikî verilerin analizleri sonucu; farklı risk ve ürünlerin farklı bölgelerdeki sigorta prim fiyatları havuz tarafından belirlenmektedir. Bu konudaki haksız rekabeti önlenerek çiftçilerin güveni sağlanmıştır.

Görüldüğü gibi, İspanya’da oluşturulan sistemde; tarım sigortasının gelişimini engelleyen ve çiftçiye devletten sürekli karşılıksız bir yardım beklentisi içerisine sokan doğal afet yardımlarının kaldırılarak kuraklık, sel, don, dolu ve fırtına gibi doğal riskler için çiftçiye geniş kapsamlı sigorta teminatı sunulmuştur. Bu devletin riske katılımı ve pirim desteklerinin sürekliliği konusundaki kararlılığı ile gerçekleştirilmiştir.

İspanya’da uygulanan şekliyle havuz sisteminin çok yönlü avantajlarının en önemlileri şu şekilde özetlenebilir:

Kaynakların ortaklaşa kullanılması sonucunda Devlet’in, Sigorta Ve Reasürans Şirketlerinin Ve Çiftçi Birlikleri’nin ortak akıllarda buluşup, bütünlük sağlayarak, güç birliği yapması, teknik ve mali imkanların verimli kullanılması, maliyetlerin düşürülmesi.

Ayrıca, sigorta şirketlerinin tek başlarına üstlenemedikleri söz konusu riskleri havuzda, birlikte üstlenebilmeleri ve sağlanan yüksek reasürans kapasiteleri ile risklerin transferi.

İspanya'nın modelinin bize uygunluğunun yanı sıra, onların havuz sistemine geçmeden önceki sorunları ile bizim sorunlarımızın da çok benzer olduğu görüldüğü için TSV 1995 yılından sonra bu sorunları gidermek üzere Devlet, Çiftçi Birlikleri ve Sigorta Sektörü ile birlikte kademeli bir çözüm programını uygulamaya koymuştur.

Türkiye'de ki uygulamada TSV öncelikle dolu sigortası hasar tespitleri konusundaki sistemlerin kurulmasını hasar havuzu modeline uygun olarak gerçekleştirmiştir. Hasar tespitlerinin aynı köy ve ürünler için farklı sigorta şirketleri tarafından ayrı ayrı tekniklerle belirlenmesi sonucu ortaya çıkmış olan "aynı hasarlara farklı hasar ödemeleri" şeklindeki sorunu gidermek için "ortak bir hasar tespit organizasyonu" kurmuştur.

Öncelikle, tarım sigortaları branşında çalışan sigorta şirketlerinin poliçelerinde bir bilgi standardı sağlanmıştır. Hasar halinde sigorta şirketleri, poliçelerini elektronik ortamda TSV Merkezi'ndeki hasar tespit organizasyonuna iletmekte, hasar havuzu şeklindeki bu merkezde poliçe altına boş hasar raporu eklenerek, aynı gün 12 ildeki TSV Bölge Koordinatörleri aracılığı ile bütün yurttaki ekspertiz görevini yürüten 560 dolu hasar tespit uzmanı tarımcıya ulaşmaktadır. Hasar tespit teknikleri konusunda özel eğitim almış ziraat mühendisleri ve teknisyenlerinden oluşan bu uzmanlarca düzenlenen hasar raporları TSV üzerinden ilgili sigorta şirketlerine gönderilmektedir.

Ayrıca çiftlik hayvanları sigortalarında risk inceleme ve hasar tespit işlemleri TSV koordinasyonunda 3546 veteriner hekim tarafından gerçekleştirilmektedir.

TSV sigortalı alanların yanı sıra büyük çoğunluğu sigortasız olan, fakat doğal risklerden etkilenen alanlardaki ürün ve risklere ait verileri toplayıp risk haritalarının düzenlenmesi çalışmalarını yürütmektedir. Kurduğu Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ile ülkesel bir veri havuzu oluşturmuştur. Bütün bu faaliyetlerinde Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı başta

olmak üzere, Meteoroloji Genel Müdürlüğü, DİE ve Çiftçi Kuruluşları'nın bilgi ve deneyim katkılarıyla gerçekleştirilmektedir.

1996-97-98 yıllarında Hazine Müsteşarlığı'nda ve Tarım Bakanlığı'nda DPT, Maliye Bakanlığı, Çiftçi Kuruluşları ve sigorta sektörünün katıldığı bir dizi toplantılar sonunda Türkiye için en uygun sistemin "Tarım Sigortaları Havuzu" olduğu ve Tarım Sigortaları Vakfı'nın havuzun oluşturulması yönündeki çalışmalarının desteklenmesi yönünde kararlar alınmıştır. Bu karar ekinde yer alan risk transfer organizasyonu şemasında Tarım Sigortaları Havuzu bulunmakta, havuzu oluşturan ve yöneten kurum olarakta, Tarım Sigortaları Vakfı yer almaktadır.

Tarım Sigortaları Havuzu'nun kurulması konusu tüm sektörlerin katılımı ile gerçekleştirilen 1.Tarım Şurasında detaylı bir şekilde incelenmiş, Tarım Bakanlığı'nın yayınladığı "1.Tarım Şurası Çalışma Belgesi"nde konu şu ifadelerle yer almıştır.

"Tarım sigortalarının gelişmesi, Devlet'e, Sigorta Şirketleri'ne, Çiftçi Birlikleri'ne ayrı ayrı görev ve sorumluluk yüklemesinin yanı sıra bu üçünün birlikte organizasyonunu zorunlu kılmaktadır. Bu amaçla tarım sigortaları branşında faaliyet gösteren sigorta ve reasürans şirketlerinin devletin desteğinde bir araya gelerek bir üretim havuzu (pool) oluşturması ve Devlet'in sigortayı cazip kılması için sigorta primine ve veya hasara katkıda bulunması gereklidir. Bu havuz sisteminde Çiftçi Birlikleri kuracakları sigorta şirketleri ile yer alabileceklerdir.

Tarım Sigortaları'nın gelişmesine yönelik istatistiki verilerin toplanması ve değerlendirilmesi ve hasar tespitleri gibi çalışmalarını ülke genelinde yürüten Tarım Sigortaları Vakfı ile sigorta ve reasürans şirketleri böyle bir organizasyonun ilk adımlarını atmışlardır."(1.Tarım Şurası, 1997)

Devlet'in tarım sigortaları faaliyetlerinde Tarım Şurası'ndaki görüşleri belirlemesinin yanı sıra ilgili kuruluşlar da bu ortak görüşleri paylaşarak hareket etmişlerdir.

Hükümet programlarının yanı sıra, programa yönelik projeler ve Tarım Şurası'ndaki görüşler çerçevesinde şu çalışmaların yapıldığını görüyoruz:

1998 yılında ilgili kurumların katılımı ile Hazine Müsteşarlığınca yürütülen çalışmalarda 3 ayrı kanun taslağı (Hazine Müsteşarlığı, Tanfer Dinler, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı) ele alınmış, sonuç olarak ortak görüşler çerçevesinde Hazine Müsteşarlığı tarafından "Tarım Sigortaları Teşviki Hakkında Kanun Taslağı" hazırlanmıştır. Ancak kanun çıkarılamamıştır.

Şura'da belirtildiği gibi çiftçi kuruluşları, kendi sigorta şirketlerini kurma yönünde hareket etmiş, 2000 yılında Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği, Güven Sigorta A.Ş.'yi satın alarak tarım sigorta hizmetlerini daha geniş çiftçi kitlelerine yayılması için yeni bir çalışmayı başlatmıştır.

2000 yılında başlatılan Tarım Reformu Uygulama Projesi (Agricultural Reform Implementation Project – ARIP) çerçevesinde tarımda Devlet Destekli Doğal Afet Sigortaları'nın başlaması öngörülmüştür.

2001 yılında tarım sigortalarının yaygınlaşmasını engelleyen iki yasadaki biri olan ve Devlet'in doğal afet sonrası tohumluk yardımını öngören 5254 sayılı yasa Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nca yürürlükten kaldırılmıştır. 2090 sayılı doğal afetler sonucu Devlet yardımını öngören diğer yasa ise yürürlükte olmasına rağmen, hasar ödemelerine ilişkin fonu iptal edildiği için etkinliği yoktur.

Bugün için, Devlet'in doğal afetler karşısında çiftçiye karşılıksız yardım yapmasını sağlayan uygulamaların tamamı kaldırılmış durumdadır. Ancak yerine konacak tarım

sigortası ile ilgili yasa da çıkarılmadığı için çiftçi tamamen korumasızdır. Bu nedenle 58. Hükümet konuyu Acil Eylem Planı'na almıştır.

Planda Tarım Ürünleri Sigortası Kanunu çıkarılması ve uygulama planı hazırlanması öngörülmektedir. Söz konusu çalışmaların 12 ayda tamamlanması hedeflenmektedir. Çalışmalarda Hazine Müsteşarlığı sorumlu kuruluş olarak belirlenmiş, DPT, Maliye Bakanlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Tarım Sigortaları Vakfı, Milli Reasürans, T.Ziraat Odaları Birliği ve T.C. Ziraat Bankası ise işbirliği yapılacak kuruluşlar olarak tespit edilmiştir.

Türkiye'de Tarım Sigortaları Uygulamalarında Mevcut Durum

Türkiye'de Sigorta Murakabe Kanunu çerçevesinde kurulup sigorta faaliyetlerinde bulunan 62 sigorta şirketinin 15'i tarım sigortaları branşında çalışma ruhsatı almış olmakla birlikte, bugün bunlardan sadece 9'u aktif olarak çalışmaktadır.

Bitkisel ürün sigortaları ile çiftlik hayvanları sigortaları şeklinde iki ana bölümde uygulanan tarım sigortalarının diğer branşlar içerisindeki payı %0,4'tür. Sürdürülen gayretlere rağmen, ekili alanların %0,8-1,8'i ve çiftlik hayvanlarının da %0,3'ü sigortalıdır. Bitkisel ürünler dolu ve yangın riskine karşı sigorta edilmektedir. Sera ve içindeki ürünler ise dolu, yangın, fırtına ve sel riskine karşı sigortalanabilmektedir. Bitkisel ürün sigortalarında açık alanda ve seralarda yetiştirilen her türlü ürün sigorta edilebilmektedir. Çiftlik hayvanlarında ise; büyükbaş, küçükbaş, kümes hayvanları ve su ürünlerine çeşitli riskler karşısında hayat sigortası teminatı verilmektedir.

Türkiye'deki tarım sigortalarında sisteme katılım gönüllülük esasına dayanır. Bu sistemde teşvik ya da zorlayıcılık bulunmamaktadır. Devletin hiçbir müdahalesi yoktur. Ancak banka kredisi ile satın alınan çiftlik hayvanları için zorunlu sigorta vardır. Dolu sigortalarında sigorta şirketleri arasında sağlanan konsensüs ile köy ve ürün bazında

minimum bir fiyat tarifesi uygulanmaktadır. Poliçe düzenleme işlemleri sigorta şirketleri tarafından yürütülürken, acente ve acente görevi gören banka şubeleri de pazarlama ve satış hizmetlerini yürütmektedirler.

Hasar tespit organizasyonu Tarım Sigortaları Vakfı tarafından yürütülmektedir. Bağımsız hasar organizasyonu sonucunda, köydeki aynı hasarlara sigorta şirketi ve çiftçi ayırımı yapılmaksızın, aynı oranlarda ve gerçek değerlerde hasar ödemesi yapılmaktadır. Sigorta şirketlerinin prim ve hasardaki olumsuz rekabetleri ortadan kalktığı için rekabet bir an önce çiftçinin gerçek değerdeki hasarının ödenmesi yönünde hızla gelişmektedir. 2002 yılında çiftçiye dolu sigortaları hasar ödemelerinin en geç iki hafta içerisinde yapılmış olması bunun en güzel ifadesidir.

Sigorta şirketlerinin risklerini transfer etmeleri konusundaki reasürans katılımı ise; Milli Reasürans T.A.Ş. yanısıra Münih Re ve Partner Re gibi Dünya genelinde tarım sigortalarında uzmanlaşmış uluslararası reasürans şirketleri tarafından gerçekleştirilmektedir.

Tarım Sigortaları Vakfı, kuruluşunu hedeflediği Tarım Sigortaları Havuzu için temel olan üç etkili hizmetin bir havuz mantığında yürütülmesi için gerekli çalışmaları tamamlamıştır. Devlet'in desteğinin sağlanması öncesinde en önemli sorun olarak görülen dolu sigortaları alt yapısının kurulmuş olması da Tarım Sigortaları Havuzu'nun gerçekleştirilmesi için en önemli aşama olarak görülmektedir.

Kasım 2002'de, değişik ülkelerde tarım sigortaları sistemlerini inceleyen Devlet ve Sigorta Sektörü temsilcilerinin raporlarında yer alan ortak görüş;

“Tarım Sigortaları Vakfı'nın, sigorta ve reasürans şirketleri ile oluşturduğu havuz sistemine prim havuzunu da ekleyerek, sistemin çok yönlü hizmet vermesini sağlayacak

çalışmaları yürütmesi ve oluşturulacak Tarım Sigortaları Havuzu (Agronet Sistemi) ve havuzun yönetimini üstlenmesi beklenmektedir.” şeklinde belirtilmiştir.

Tarımda Kuraklık, Don ve Sel Sigortaları Başlarken Beklentiler

Tarım sigortaları uygulamalarında dolu sigortaları alt yapısının kurulduğu görülmektedir. Bundan sonra kuraklık, sel, don, dolu ve fırtına gibi doğal afetlere karşı sigorta uygulamalarında her kişi ve kuruluşa yepyeni ve önemli görevler düşmektedir.

Bu konudaki beklentilerimizi kurumsal bazda şu şekilde özetleyebiliriz:

Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı: Bu konuda finansmanın temininden, sigortacılık işlemlerinin kontrolüne, reasürans temininden, kuruluşların koordinasyonuna kadar çok önemli görevleri üstlenecek bir birim kurarak sistemde etkinliğini en iyi şekilde göstermesi beklenmektedir.

Bugün için, açlık sınırını geçmekten başka bir üretimi hedefleyemeyen çiftçinin ekonomik gücü tarım sigortalarının gelişmemesinde en etkili faktörlerin başında yer almaktadır. Çiftçinin, sigortaya katılımını teşvik ve prim ödemelerini temin için düşük faizli “tarım sigortası teşvik kredisinin” sağlanması gerekmektedir.

1998 yılında hazırlanan “Tarım Sigortaları Teşviki Hakkında Kanun Tasarısı”nın “Tarım Ürünleri Doğal Afet Sigortası Yasa Tasarısı” şeklinde günümüz koşullarına uygun şekilde yeniden düzenlenerek bir an önce TBMM’ye gönderilmesi gerekmektedir. Hazine tarafından yayınlanan; Sigortaya ilişkin genel şartların, Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliğince hazırlanması sağlanabilir.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı: Tarım ve Köyişleri Bakanlığının üretim ve çiftçi bazındaki kayıtları, bunların analizi, Devlet’in prim desteklerinin ödenme şekilleri,

çiftçi eğitimleri gibi görevleri yerine getirecek yeterli sayıdaki eleman bulunduran bir birimi kurarak konuya gereken önemi vermesi beklenmektedir.

Diğer taraftan DGD (Doğrudan Gelir Desteği) gibi projeler, ürün bazında yeniden değerlendirilerek, Devlet desteğinin sağlanmasında ve çiftçi kayıtların değerlendirilmesinde etkili olabilecektir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın uygulamadaki projelerinden elde ettiği bilgilerle poliçe bilgilerinin karşılaştırılması sonucunda havuz da desteklerin transferinde, prim ödeme listelerinin düzenlenmesinde şeffaf bir kontrol sistemi kurulacaktır.

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT): Planlı döneminin başından beri tarım sigortalarının her dönemde, planda yer alması konusunda aktif bir çalışmayı yürüten DPT'nin artık ülkesel proje halinde yürütülmesi gereken Devlet Destekli Doğal Afet Sigortaları'nın gelişimine daha aktif katılımı için ilgili bir birimin kurulması, hizmet vermesinde yarar vardır.

Sigorta Şirketleri: Çiftçiye ulaşabilecekleri kanalları, acente sistemlerini, merkez ve bölge teşkilatlarını bu kapasiteye göre en kısa sürede yeniden düzenleyerek, gerekirse diğer ülke örneklerinde olduğu gibi tarım sigortaları şirketi kurarak sistemde çok daha güçlü bir yapıyla yerlerini alacaklardır.

Bugüne kadar güçlerini birleştirmiş olmalarına rağmen potansiyelleri yeterince değerlendiremeyen Çiftçi Birlikleri, Banka ve Sigorta Şirketi üçgeninin içinde yer alan kurumların TARUP (ARIP) projesi uygulaması ile önünde çok büyük bir çalışma alanı açılmıştır.

Tarım Sigortaları Vakfı ise, sigorta ve reasürans şirketleri ile oluşturduğu hasar havuz sistemine prim havuzunu da ekleyerek, sisteminin çok yönlü hizmet vermesini

sağlayacak çalışmaları yürütmesi ve oluşturulacak tarım sigortaları havuzu (Agronet sistemi) ve havuzun yönetimini üstlenmesi beklenmektedir.

Bu durumda ilgili kurumların ortak akılla hareket etmesi halinde mevcut sistemler yasal, teknik ve finansal yönden desteklenerek, çiftçinin ve sigorta şirketlerinin tek başlarına üstlenemeyecekleri, kuraklık, don, sel ve fırtına gibi riskleri içine alan Devlet Destekli Tarım Sigortaları yürütülecektir.

Tarım Sigortalarını Geliştirme Kurulu: Bu isim altında kurulacak olan bir kurulun içerisinde konu ile ilgili kuruluşların temsilcilerine yer verilerek sistemin koordinasyonu sağlanabilecektir. Bu, özellikle Çiftçi Birlikleri'nin, Devlet'in ve sigorta sektörünün temsil edildiği ve ortak görüşlerin değerlendirileceği bu kurul olacaktır.

Çiftçi Birlikleri: Dünya genelinde tarım sigortalarında başarılı olan ülkelerin bu başarılarının Çiftçi Birlikleri, Sigorta Şirketleri ve Devlet üçlüsünün birlikte hareket etme anlayışından kaynaklandığı, bunun uzun, yorucu ve emek isteyen bir çalışmanın sonunda elde edildiği bilinmektedir.

Çiftçi Birlikleri Yasası, bugünün koşullarına uygun biçimde değiştirilerek uygulamaya geçirildiğinde çiftçilerimiz örgütsel güçlerine kavuşamayacakları ve sistemdeki etkin görevlerini yerine getirebileceklerdir.

1 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe giren yeni medeni kanunun "arazilerin miras yoluyla parçalanmasını önlemek" amacıyla düzenlenen ilgili bölümlerinde bazı eksikliklerin uygulanabilirlik açısından yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir.

Meteoroloji Genel Müdürlüğü: Bugüne kadar meteorolojik verilerin elde edilmesi ve değerlendirilmesi yönündeki çalışmalarını dünyanın en gelişmiş radar sistemlerinin kurulmasıyla çok önemli bir aşamayı kaydedecek olan bu kuruluşumuzun her türlü

meteorolojik karakterli doğal risklere ait bilgileri anında online sistemleriyle havuz merkezine aktarabilecek olması, gelecekte ülke adına son derece büyük bir şans olarak görülmektedir. Buna, çiftçi kayıt sistemlerindeki değerlerle, uzaktan algılama sistemlerindeki değerlerin koordine edilmesiyle Tarım Sigortaları Havuzu doğru bilgilerin, doğru sistemlerle değerlendirildiği ve sonuçta sağlıklı risk transfer mekanizmalarının kurulduğu bir yapıya kavuşacaktır.

Eğitim Kurumları: Diğer taraftan, tarım ve sigortayla ilgili eğitim kurumlarının (Ziraat ve Veteriner Fakülteleri, Meslek Liseleri, Tarım Ve Sigortacılık Meslek Yüksek Okulları) tarım sigortalarının eğitimine programlarında yer vermeleri, araştırma kuruluşlarının ayrı ayrı, ancak aynı hedefe yönelik bilgi birikimleri ve deneyimlerini ortaya koymaları, Ziraat ve Meteoroloji Mühendisleri'nin, Ziraat Teknisyenleri ve Veteriner Hekim'lerin konuya sahip olmaları gerekmektedir.

Tarımda ortak akılla tüm sektörel paydaşları bir araya getiren Tarım Paydaşları Ağı'nın ortaya koyduğu gibi diğer sivil toplum örgütleri'nin, konuya ülke tarımının bütünlüğü çerçevesinde gereken önemi vermesi beklenmektedir.

Bu çerçevede, genel hatlarıyla 1997 yılında hazırlanan ve bazı düzenlemelerle bugünkü şeklini alan ve önümüzdeki yıl gerçekleşmesini planladığımız “Devlet Destekli Tarım Sigortaları Organizasyon Şeması”nın taslağı ekte sunulmuştur. Ek1:Devlet Destekli Tarım Sigortalarının Organizasyon Taslağı

Bu organizasyonda , basit, anlaşılır ve uygulanabilir özelliklerde, bizim koşullarımıza uygun, tamamen hizmete ve mevcut organizasyonun gelişmesine yönelik bir çalışma hedeflenmektedir.

Değerlendirmeler

Türkiye için belirlenen, Devlet, Sigorta Şirketleri ve Çiftçi Birlikleri tarafından benimsenen, bizim koşullarımıza uygun “Tarımda Devlet Destekli Doğal Afet Sigortaları” organizasyon şemasında yer alan kurumları ortak akıllarla kurduğumuzu düşünelim. Hükümet Planı’nda yer alan Tarım Sigortaları Yasası’nın da bu yıl içinde çıktığını, ilgili kurumların yasada yer alarak, ürün, bölge ve risk bazında belirlenecek pilot projelerin de yıl sonundan itibaren başladığını kabul edelim. Tüm fonksiyonlarıyla devreye girecek olan Havuz Sistemi artık tamamen Türkiye koşullarına uygun bir sistemi temsil etmektedir. O nedenle, örnek alınan Agroseguro’dan da daha farklı uygulamalar gündeme gelecektir. Bu sistemin çalışması, kurumlar aynı kalmak üzere birkaç farklı şekilde uygulanabilir. Ancak, temel işleyiş şu şekildedir:

Hazine Müsteşarlığı ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, belirlenen prim desteğini Tarım Bakanlığı üzerinden havuza gönderecek, diğer taraftan çiftçi primleri, sigorta şirketleri üzerinden (doğrudan da olabilir) havuza gidecek, zaten bugüne kadar, aynı tekniklerle bağımsız bir hasar organizasyonu yürüten Tarım Sigortaları Vakfı (Agronet) havuz olması halinde de hasar tespitlerini yapıp, hasar ödemelerini doğrudan çiftçiye ödeyebilecektir.

Bugün için, Tarım Sigortaları Vakfı’nın ortak poliçe bilgilerini online sistemiyle sigorta şirketlerinden aldığı ve tüm veri transferlerini otomatik olarak gerçekleştirdiği bilinmektedir. Diğer taraftan Tarım Bakanlığı ve Çiftçi Kuruluşları’nın çiftçi kayıt sistemlerindeki bilgilerin de havuza aktarılması halinde yaklaşık; 3,5 milyon çiftçinin bireysel veri tabanı sigortaya entegre edilecektir. Bunun için, doğrudan gelir desteğinin bu yıldan sonra ürün bazında uygulanacağını, ürün bazında çiftçi birliklerinin kurulacağını ve ürün borsalarının devreye gireceğini hesaba katarak, böyle bir değerlendirme yapabiliriz.

Sigorta şirketleri havuz adına düzenledikleri kendi poliçelerinin üzerine prim tutarlarını ve bunun %50’sinin Devlet tarafından karşılanacağını yazarak, çiftçiye verirler.

Çiftçiden %50 tutarındaki primi tahsil ederler. Poliçe bilgilerini ve elde ettikleri primleri havuza transfer ettiklerinde, havuz poliçe bilgileri ile çiftçi kayıtlarını karşılaştırarak otomatik olarak, % 50 tutarındaki prim desteğini sigorta şirketine transfer eder. Böylece sigorta şirketleri, primlerin %50'sini çiftçiden, %50'sini Devlet'ten alarak, sigorta teminatını verirler.

Sistem, bu şekilde çalışmakla birlikte Tarım Sigortaları hiçbir sigorta branşına benzemeyecek şekilde, makro ve mikro düzeyde büyük farklılıklar göstermektedir. En büyük özelliklerinden birisi; katastrofik risklerinin her yıl büyük oranlardaki hasarlarla kendisini göstermesi şeklindedir. Kısaca, depreme hiç benzemez. Doğal afet olarak baktığımızda, deprem 20-25 yılda bir meydana gelmektedir. Deprem sigortaları zorunludur, her yıl elde edilen primlerden, hasar olmadığı için rezerv ayrılabilir. Bunu, daha sonra hasarlarda kullanabilirsiniz. Sistem, kendi içinde kendini yürütebilir.

Ancak, kuraklık, don, sel gibi doğal afetlerin, özellikle Türkiye'de hemen hemen her yıl olma ihtimalini ve tarımda büyük hasarlar vereceğini bilmek gerekir. Bu durumda, %10 değerinde toplanan prim karşılığında her yıl %100'e varan bir hasarın ödenmesini göze almak gerekecektir. Yani elde edilen primlerden yıl sonunda, rezerv ayırmak söz konusu değildir. Bu da, Devlet'in sigorta şirketleriyle birlikte havuzun riskine ortak olacak şekilde reasürans katılımını da zorunlu kılmaktadır. O halde Devlet, prim desteğinin yanı sıra hasar fazlası ödemelere katılması gerektiğini de hesaba katmalıdır.

1997 yılında Tarım Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığı'nda yürüttüğümüz çalışmalarda yaptığımız hesaplarda yaklaşık yılda 500 milyon \$'ı bulan bir Devlet katkısı söz konusu idi. Risk, ürün ve yöre bazında bu hesaplar Hazine'nin açtığı ihalelerle bu yıl yeniden yapılacaktır. Ancak, ülkedeki ürün ve risk potansiyeli değerlendirildiğinde, Devlet Tarım Sigortaları'nı desteklemek için en az 300 milyon \$ prim desteği ve 100 milyon \$'da hasar fazlası olacak şekilde, her yıl 400 milyon \$'ı ödemek üzere yola çıkacağını hesaba katmalıdır. Reasürans temininin havuz tarafından yapılacağı düşünüldüğünde,

Devlet'in konuya yaklaşımının, reasürörlerin kullanacağı kapasiteyi doğrudan etkileyeceği ve sistemin başarısının buna bağlı olduğu bilinmelidir. İspanya örneğinde Devlet, başlangıçta bu gerçeklerle yola çıkarak, riskin yarısından fazlasını üstlenmiş, bugün sistem oturmuş ve artık Devlet, bu katılım oranını %12,5'a düşürmüştür.

SONUÇ

Bugün, dolu sigortaları için gerekli olan alt yapının hazırlandığı, ancak istenilen ölçüde yaygınlaşmadığı, buna rağmen pilot projelerle başlatılacak çalışmalarla don, sel, kuraklık sigortalarına başlanabileceğini biliyoruz. Yasal düzenlemeler yapıp, Devlet desteği sağlanarak, bu teminatlar verilebilecektir.

ARİP Projesi'nin dört ayağından bir tanesi tarım sigortaları konusunu içermektedir. Bugüne kadar, Türkiye'de uygulanan dış kaynak destekli projelere baktığımızda bazılarının, makro planlarının eksik ve yanlış bilgiyle hazırlandığı, ülkedeki uzun yılların deneyimi ve bilgisini içeren mevcut sistemlerin yok kabul edilerek, herhangi bir modelin ülkeye uydurulmaya çalışıldığı, örnekleriyle yaşanmıştır. Bugün için tarım sigortalarında kurulmuş bir alt yapı, ileriye dönük ve ülke koşullarına uygun bir model vardır. Tarım Sigortaları Havuz Sistemi'nin birçok fonksiyonu Agronet Sistemi içerisinde kurulmuştur. Havuzun, tüm fonksiyonlarıyla faaliyete geçmesi için yasal düzenlemeler ve Devlet desteği beklenmektedir. Farklı sektörlerin, ortak akıllarda birleşen görüşleri ve son aşamasına gelmiş olan havuz sistemi ortadadır. Projenin bundan sonra ki aşamalarında, sadece mevcut sistemin geliştirilmesi yönünde yasal ve teknik çalışmaların yapılması yeterli olacaktır. Bu, Türkiye için en büyük avantajdır. Bu nedenle, ARİP Projesi'nin tarım sigortaları ayağı yere sıkı basmaktadır.

Bütün bunlara rağmen, diğer ülke örneklerinde görüldüğü gibi; ilgili kurum ve kişilerin çok hızlı bilgilendirilmeleri gerektiği böyle bir ortamda yanlış bilgilendirmenin olumsuz etkilerini de gözardı etmemek gerekir. Her türlü bilgilerin Devlet'in resmi kayıt ve

belgelerine dayanarak verilmesine rağmen, bu gelişme döneminde ve gelecekte farklı beklentileri olanların, kurumlarını hatta karar vericileri ve Devlet'i yanlış bilgilendirerek, ülkedeki tarım sigortalarını bir çıkmaza soktuklarını gösteren ülke örnekleri de vardır.

Bu nedenle, bu konuda yapılacak her türlü çalışmada alınacak ortak kararların, büyük bir kararlılıkla uygulanması son derece önemlidir. Tarımda doğal afetlere karşı verdiğimiz savaşın başında yok olduğu gözlenen, ancak bugün ortada gözükmeyen bazı çıkar gruplarının böyle büyük bir projede sistemin her noktasındaki kişi ve kurumları yanlış yönlendirmesi ve ülkeyi bir felakete götürmesi söz konusu olabilir. Meksika, buna tipik bir örnektir. Devlet yardımları da yapılmıştır. Sigortalı alanlar, %1'lerden, %50'lere çıkmıştır. Ancak, ülkede en tepeden, en aşağıya kadar ki çıkar ilişkileri engellenemediği için sistemler kurulamamış, 20 yılda 5 kere sistem değişikliğine gidilmiş, en son uygulanan model sadece 1,5 yaşındadır.

Türkiye'de tarım sigortaları ayağının yere sağlam basmasına ve ülkemiz tarım sigortaları sistemlerine ait uygulamalarıyla, gelecekte ki plan ve programlarının neler olduğu konusunda, her türlü bilgilendirmeye rağmen, "Türkiye'de ekili alanlarının sadece %2'si sigortalı, görüldüğü gibi bir model yok. Türkiye'ye uygun bir model bulalım" şeklindeki bir arayış içerisinde hareket edenler olabilecektir. Bu tür yaklaşımlara rağbet edilmemesi, çünkü çok farklı çıkar gruplarının görünmeyen amaçlarını, uysun ya da uymasın bazı modelleri ülkeler üzerinde hiçbir esasa dayanmadan uyguladıkları bilinen bir başka gerçektir.

Bu tür görüşlerin, farklı makyajlarla ülkenin her türlü kurumunda etkili olabileceği de bilinmelidir. Buna hizmet edenlerin, gelişmeye yönelik alt yapı çalışmalarını, bu süreçteki yatırımları, emek, sermaye ve zamanı her şeyden önce ülkenin kıt kaynaklarını boşa harcamış olmanın yanı sıra, öncelikle mevcut sistemleri yok etmek için

kurumlarını kullanarak, ülkeyi bir bilinmeze sürükleyecek sistemsizliğin önünü açtıklarını bilmelerinde yarar vardır.

Görüldüğü gibi 1995’den bugüne kadar üzerinden planlı bir şekilde çalışılan Türkiye’de Tarım Sigortaları uygulamaları için bir model vardır. Başlangıçta, İspanya-Agroseguro modeli örnek alınmış, ancak bugün Türkiye koşullarına uyarlanmış olan sistem Devlet, sigorta sektörü ve çiftçi kuruluşlarının ortak akılları ile yürütülmektedir. Daha önceden planlandığı şekilde Tarım Sigortaları Vakfı’nın bugüne kadar yürütmüş olduğu faaliyetlerine prim havuzu eklenerek, “Türkiye Tarım Sigortaları Havuzu” bütün fonksiyonlarıyla faaliyete geçecek durumdadır.

Mevcut dolu sigortalarının yanı sıra, çok yönlü riskler veya çoklu riskler adıyla bilinen (MPCI- Multiple Peril Crop Insurance) kuraklık, don, sel gibi risklere ait sigortaların uygulamalarında başarılı olan İspanya gibi bizde de Tarım Sigortaları Havuzu’nun başarılı olmaması için hiçbir neden yoktur. Uzun yıllardan beri bu sistemin kurulması için verdiğimiz mücadelenin sağlıklı sonuçlara ulaşması için hepimize ayrı ayrı görev ve sorumluluklar düşmektedir. Konu; yasal, teknik, idari ve mali yönden detayda incelenmeli, Devlet desteğinin doğrudan çiftçinin primlerine katkıda bulunmasının sağlanmasının yanı sıra çıkarılacak Tarım Sigortası Yasası’nda ülkenin kıt kaynaklarının en verimli şekilde kullanılmasını amaçlayan kurumsal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Programın sosyal ağırlığı çok önemlidir. Devlet’in her yıl belirlenen oranlarda çiftçinin ödediği sigorta primine destek olmasının yanı sıra sigorta sistemleri içerisinde hasar fazlası paylara da katılımcı olacağını ve en az 10 yıl desteğini Devlet programları çerçevesinde sürdüreceğini bilerek programı başlatması gerekmektedir.

Bu düşünüldüğünde, tarım ürünleri sigortalarının ülke gerçeklerine, insanına ve kaynaklarına bağlı sürdürülebilir bir programla uygulanması halinde, buradan çiftçinin

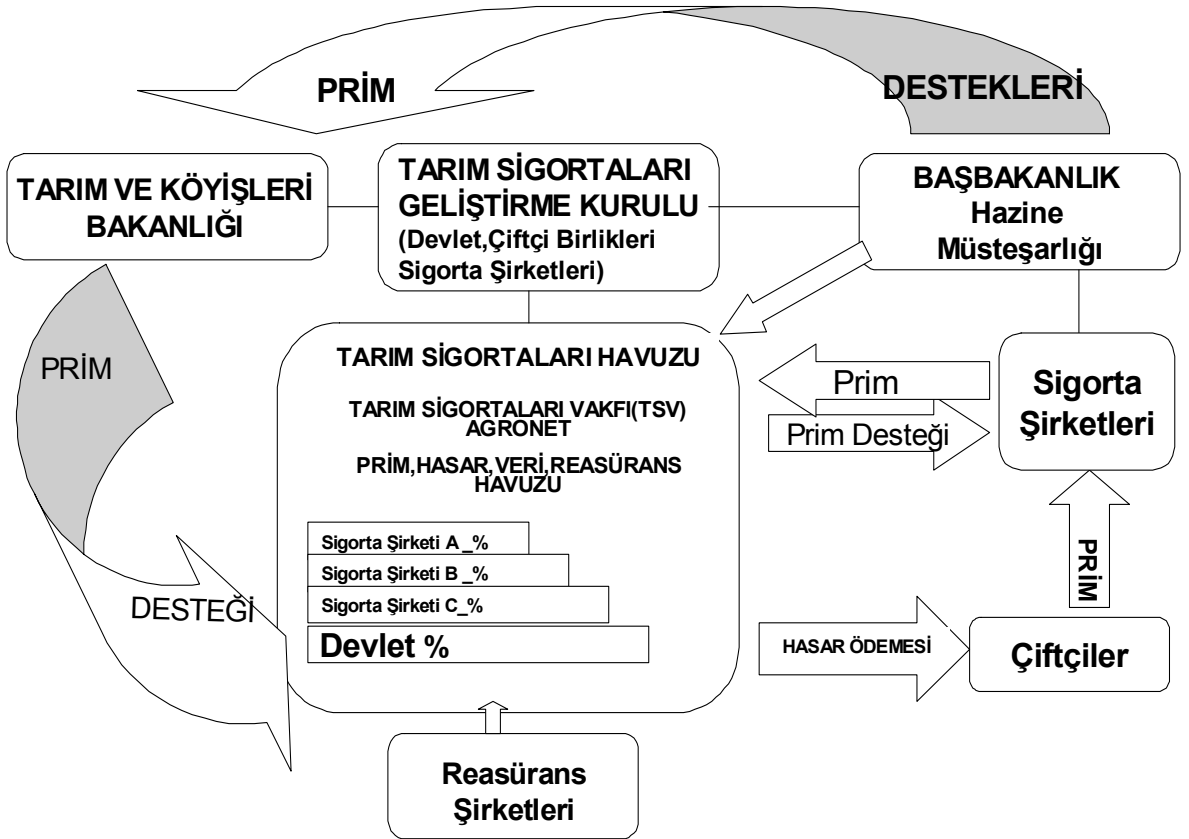
malını ve canını tüm risklere karşı koruma altına alabilecek çok yönlü sigorta sistemlerine ulaşılacaktır. Bu da AB'ye giriş sürecindeki Türkiye'de önemli dar boğazlardan birinin aşılabacağı anlamını taşır.

Tarım Sigortaları Vakfı'nın tarım sigortaları havuzu kuruluşunu hedefleyerek öncelikle ortak bir hasar tespit organizasyonu kurduğu, aktüeryal çalışmalar için istatistiksel verilerin toplandığı bir veri bankası oluşturduğu ve ARİP Projesi çerçevesinde başlayacak olan "Tarımda Devlet Destekli Doğal Afet Sigortaları" çalışmalarında da Tarım Sigortaları Vakfı'nın bünyesinde bir prim havuzu kurarak oluşturacağı "Tarım Sigortaları Havuzu" ile bu konuda reasürans işlemleri dahil her türlü görevi üstlenebilecek altyapı ve deneyime sahip olduğu, bu yılın sonuna kadar uygulamaya konması öngörülen tarım sigortası yasasında yapılacak düzenlemeler sonucunda yeterli destek sağlandığında "tarım sigortaları havuzu"nun teknik hizmetleri ve yönetiminin Tarım Sigortaları Vakfı tarafından en iyi şekilde yürütüleceğine inanan Tarım Sigortaları branşında faaliyet gösteren resmi ve özel sigorta ve reasürans şirketlerinin yanı sıra Devlet'in ve çiftçi kuruluşlarının da ortak görüşleri haline gelmesi doğal afetlerle savaşta bizlere yepyeni sorumluluklar yükleyecektir.

Çiftçimizin emeklerini yok eden doğal afetlerle savaş için 16 yıl önce başlattığımız çalışmalarımızın bugün binlerce paydaşı olan ülkesel bir projeye dönüşmesi sadece bir başlangıçtır. "Türk çiftçisi, efendi yerine getirilmedikçe, memleket ve millet kalkınamaz" diyen Atatürk'ün izinde, tarımda doğal afetlerle savaşımız sürerken, Doğal Afet Sigortaları'nın hayata geçirilmesinden sonra tarımda tüm malların ve canların güvenceye alınacağı sigorta sistemlerinin kuruluşunu sağlayacak hedeflere doğru yeni adımlar atacağız. Bunun için, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da kişisel çıkarlardan uzak, ülke çıkarlarını ön planda tutan mevcut sistemleri geliştirebilecek şekilde kurumları ortak akıllarda buluşturan, bu birlikteliğimize devam edeceğimize ve başta Devlet olmak üzere konu ile ilgili tüm kuruluşların güçlerini ve desteklerini en üst düzeyde göstereceklerine yürekten inanıyoruz.

Geçmişte hizmeti geçenlerle, gelecekte hizmeti geçeceklerle en derin saygılarımı sunuyorum.

DEVLET DESTEKLİ TARIM SİGORTALARININ ORGANİZASYON TASLAĞI 2004

Ek1: Devlet Destekli Tarım Sigortalarının Organizasyon Taslağı

